

Come On Labels National project event in Zadar, Croatia 4.3.2013

Elma, the Croatian partner of the Come On Labels project, has organised the national project conferece in cooperation with UNDP and Zadar city office. The conference was targeted to public authorities, product supplyers, retailers and interested consumers The event was held on March 4th, 2013

At the begining of event the City Mayor had a short speech about the importance of energy efficiency program. After that UNDP representative presented its energy efficiency related activities in Croatia, followed by the Come On Labels project presentation.

During the event the representative of the Ministry of Economy, responsible for the division of energy efficiency and household energy labelling legislation, presented the new law concerning energy labels. A representative of the institute Fund for environmental protection and energy efficiency (FZOEU) explained its activities related to funding energy efficiency in Croatia.

The event was concluded by a press conference, resulting in significant media outcomes in national TV, radion and press.

Figure 1: Opening the conference by the Mayor of Zadar city

Figure 2: Zadar city representative presents their energy saving programme

Figure 3: Participants to the CoL national conference in Croatia

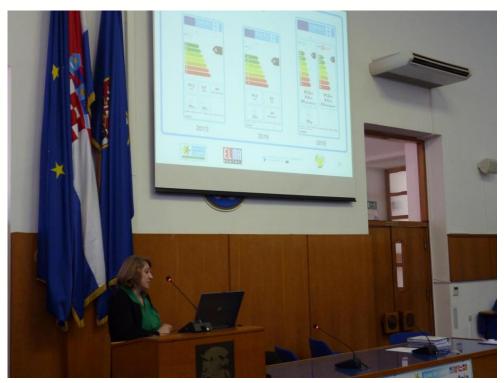

Figure 4: CoL project presentation

Figure 5: UNDP presentation

Figure 6: Ministry of economy Presentation

Figure 7: FZOEU presentation

Figure 8: COL in HRT TV (National radio and television)

Figure 9: CoL project information in Croatian media

KONFERENCIJA

NOVE ENERGETSKE OZNAKE KUĆANSKIH UREĐAJA

Projekti u gradu Zadru, sufinanciranje i kako uštedjeti u kućanstvima?

Konferenciju su omogućili:

Projekt "Come On Labels"

Grad Zadar UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša Narodni trg 1, 23 000 Zadar

Intelligent Energy Europe

United Nations Development Programme Croatia Put Murvice bb 23 000 Zadar

Republika Hrvatska Ministarstvo gospodarstva

Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost Ksaver 208, 10000 Zagreb

ELMA KURTALJ d.o.o. Ivana Matetića Ronjgova 117, 10000 Zagreb

Poštovani,

zadovoljstvo nam je pozvati Vas na sudjelovanje na konferenciji

"NOVE ENERGETSKE OZNAKE KUĆANSKIH UREĐAJA"

"Projekti u gradu Zadru, sufinanciranje i kako uštedjeti u kućanstvima?"

koja će se održati u **Velikoj vijećnici Grada Zadra**, Narodni trg 1, 23 000 Zadar, **4.ožujka 2013.** godine s početkom **u 13h.** Cilj konferencije je predstaviti projekte energetske učinkovitosti u gradu Zadru i nove energetske oznake za kućanske uređaje projektom "**Come On Labels**" koji u Hrvatskoj provodi ELMA KURTALJ d.o.o. s ciljem informiranja cjelokupne zajednice o uštedama energije i provedbi mjera energetske učinkovitosti u domovima.

Na konferenciji ćemo govoriti o:

- projektima energetske učinkovitosti u Gradu Zadru,
- edukaciji i aktivnom uključivanju lokalne zajednice u projekte uštede energije i energetske učinkovitosti.
- novim energetskim oznakama za kućanske uređaje,
- uporabi efikasnijih energetskih kućanskih uređaja,
- informiranosti korisnika potrošača o uštedama koje se mogu postići uporabom energetski učinkovitijih uređaja u kućanstvma,
- pravilnom postavljanju energetskih oznaka na uređaje u trgovinama,
- provedbi propisa o energetskom označavanju kućanskih uređaja.
- rezlutatima istraživanja o pravilnom označavanju uređaja u Hrvatskoj i EU,
- sufinanciranju projekata EU i OIE od strane FZOEU,
- unaprjeđenju energetske učinkovitosti naših domova,
- zaštiti okoliša.

Ciljne skupine kojima je namijenjena ova konferencija prvenstveno su:

- predstavnici nacionalne i lokalne izvršne i zakonodavne vlasti,
- organizacije civilnog društva kao inicijatori društvenih promjena na lokalnoj razini,
- predstavnici obrazovnih institucija,
- predstavnici trgovaca kućanskih uređaja,
- predstavnici medija,
- svi građani zainteresirani za sufinanciranje projekata EU i OIE od strane FZOEU i ostvarivanja velike uštede energije u kućanstvima posebno sada kada troškovi za energente rastu iz mjeseca u mjesec.

U nastavku Vam dostavljamo program konferencije.

Vrijeme	Tema
13:00 - 13:05	Otvaranje konferencije Ninoslav Kurtalj, predsjednik uprave društva ELMA KURTALJ d.o.o.
13:05 - 13:10	Pozdravni govor Darko Kasap, zamjenik gradonačelnika Grada Zadra
13:10 - 13:25	Projekti energetske učinkovitosti Grada Zadra Žana Klarić, voditeljica Odsjeka za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost, Grad Zadar
13:25 - 13:40	Predstavljanje ciljeva SGE projekta, rezultata projekta i EE info točaka za građane Jelena Atlić McColgan, voditeljica regionalnog provođenja EE projekta u Sjevernoj Dalmaciji i Lici, UNDP
13:40 - 14:20	Nove energetske oznake za kućanske uređaje Miri Motalleb i Marina Čengić, projekt Come On Labels, ELMA KURTALJ d.o.o.
14:20 – 14:35	Pauza za kavu
14:35 – 15:00	Kako do energetski učinkovitijih proizvoda - pregled i provedba propisa o iskazivanju potrošnje energije i ostalih resursa proizvoda pomoću oznaka i informacija Mr.sc.lgor Raguzin, viši stručni savjetnik, Ministarstvo gospodarstva RH
15:00 – 15:30	Sufinanciranje projekata EU i OIE od strane FZOEU Mario Mihetec, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost
15:30 – 15:45	Rasprava i pitanja

Konferencija je otvorena za javnost te Vas molimo, ukoliko je moguće zbog organizacijskih razloga da svoj dolazak na konferenciju potvrdite na: marina@elma.hr ili telefon 01-3035-555

Veselimo se Vašem dolasku!

S poštovanjem,

Marina Čengić ELMA KURTALJ d.o.o.

NOVE ENERGETSKE OZNAKE KUĆANSKIH UREĐAJA

Nazive projekta:

Common appliance policy – All for one, One for all – Energy Labels

Kratki naziv: Come On Labels

Pod pokroviteljstvom programa:

Intelligent Energy Europe (IEE)

Partneri

- Koordinirano od SEVEn-a, The Energy Efficiency Center, Czech Republic
- Aktivan u 13 država: Öko-Institut Njemačka, Austrian Energy Agency Austrija, KAPE Poljska, Ekodoma Latvija, ABEA Belgija, CRES Grčka, ESCAN Španjolska, ENEA Italija, Elma Kurtalj Hrvatska, SWEA Engleska, Projects in Motion Malta, Quercus Portugal.

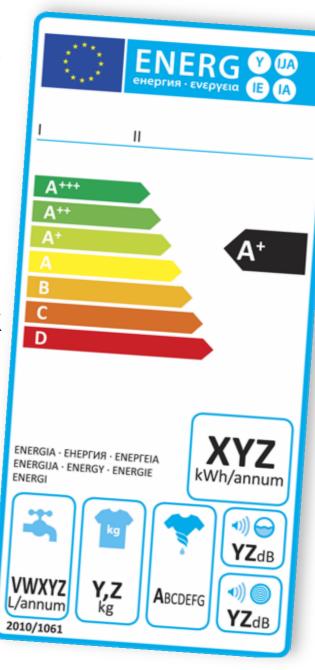

- Vrijem trajanja projkta: prosinca 2010 svibnja 2013
- 19. svibnja 2010. Europski parlament usvaja novi okvir Direktive 2010/30/EU (izmjena 92/75/EEC)
- Direktiva stupa na snagu 19. lipnja 2010.
- U Hrvatskoj 7.rujna 2011. godine donesen novi Pravilnik o označavanju kućanskih uređaj (NN101/2011)
- Primjenjuje se od 30.studenog 2011.

Cilj projekta

- Povećanje prepoznatljivosti i vjerodostojnost energetske oznake
- Unaprijeđenje tržišta za energetski označene proizvode
- Ispravne informacije na oznakama
- Ispravno postavljanje energetskih oznaka na uređajima u prodavaonicama
- Upoznati krane korisnike s energetskim oznakama i uštedama koje mogu postići uporabom istih

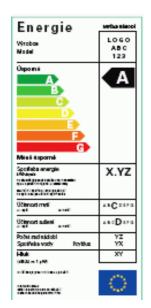

Pregled energetskih oznaka

Proizvodi sa "starim" oznakama: električne pećnice, sušilice rublja, rasvjeta i bojleri

Proizvodi sa "novim" oznakama: rashladni uređaji uključujući hladnjake za vino, perilice rublja, perilice posuđa, televizori i klima uređaji

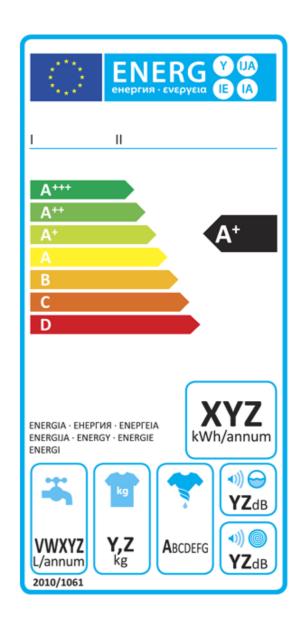

Prikaz nove energetske oznake

- Energetska učinkovitost uređaja određuje se prema razredima energetske učinkovitosti
- Novo označavanje kućanskih uređaja zadržalo je sedam razreda energetske učinkovitosti, te su dodana nova tri razreda (A+, A++ i A+++) iznad razreda A, a ukinuti su razredi ispod D razreda.
- A+++ je energetski najučinkovitiji razred,a D najmanje učinkovit

Što znači "+" znak?

Rashladni uređaji: A+++ je 60 % efikasniji od proizvoda A razreda.

- Perilice rublja: A+++ je 32 % efikasniji od A.
- Perilice posuđa:
  A+++ je 30 % efikasniji od A.

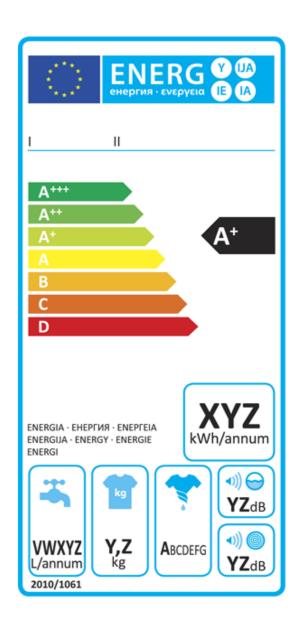

Prednost nove energetske oznake

- Nove oznake pružaju bolji uvid u isplativost kupnje određenog tipa proizvoda
- Neutralni jezik (isti za cijelu EU)
- Pokrivena je internet prodaja, oglasi, reklame i cjenici
- Nisu potrebne nacionalne provedbe zakona.

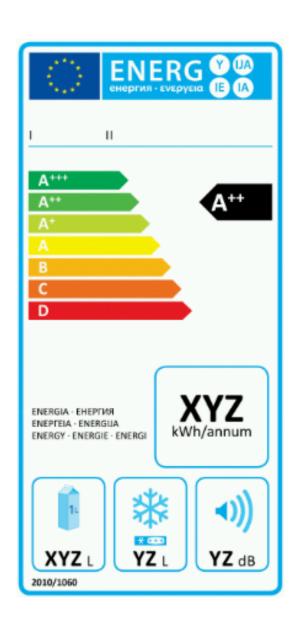

Informacije na energetskoj oznaci

- Godišnja potrošnja energije (nova oznaka) ili ciklusna (stara oznaka)
- Potrošnja vode (kod perilica rublja i posuđa)
- Buka, zapremina, razred učinkovitosti sušenja /centrifugiranja ...

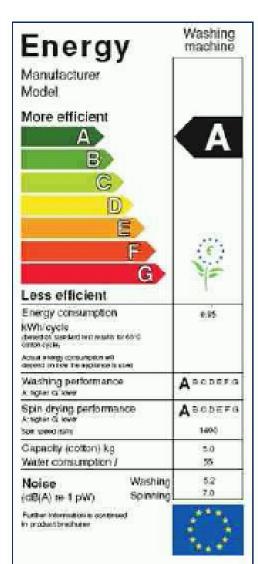

Prijelaz sa stare na novu energetsku oznaku – primjer: perilica rublja

Cycles			
60°C full load	60°C full load (3x) 60°C half load (2x) 40°C half load (2x)		
Energy			
kWh/cyle	kWh/year 220 stand. cycles 60, 60 ½, 40 ½ Incl. left-on, off		
Water			
litres/cycle	litres/year		
Energy efficiency classes			
A – G	A+++ – D		
Spin-drying performance			
A – G	A – G		
Washing performance			
A – G	Not indicated		

Dklonjene
performanse pranja
za perilice rublja i
posuđa (minimalan
zahtjev da svi modeli
imaju učinak pranja
razred A)

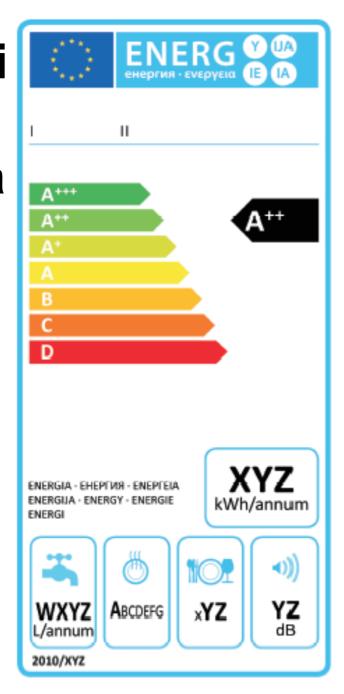

Ikone na oznaci za perilice posuđa

- ime dobavljača ili zaštitni znak
- dobavljačeva identifikacijska oznaka modela

razred energetske učinkovitosti

godišnja potrošnja energije izražena u kWh (kWh/god)

godišnja potrošnja vode izražena u litrama (I/god)

razred učinkovitosti sušenja (A- najviša učinkovitost,...., G-najniža učinkovitost)

standardni ciklus pranja – program pogodan za pranje normalno zaprljanog posuđa koji je najučinkovitiji s obzirom na kombiniranu potrošnju energije i vode

emisija buke izražena u dB

Ikone na oznaci koje potrošači najmanje razumiju – perilice posuđa

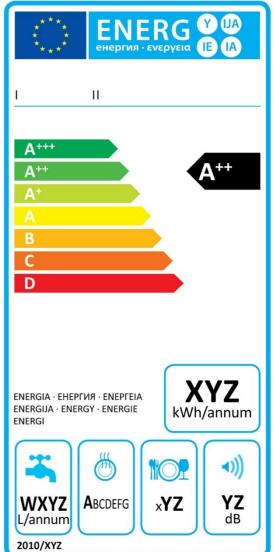
Godišnja potrošnja vode u litrama (280 ciklusa)

Razred učinkovitosti sušenja

Kapacitet kod standardnih postavki

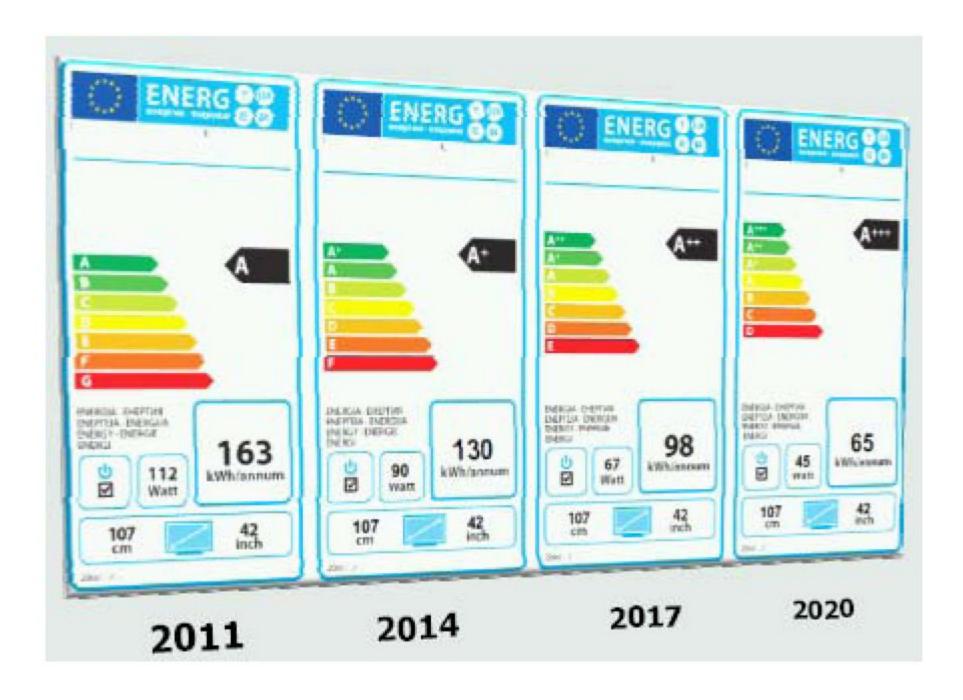

Razvoj energetske oznake za TV

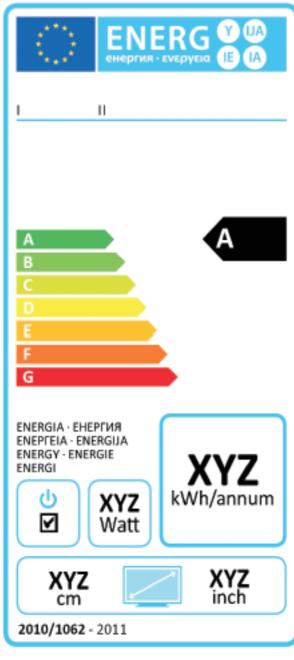

Ikone na oznaci za

televizore

- ime dobavljača ili zaštitni znak
- dobavljačeva identifikacijska oznaka modela

razred energetske učinkovitosti

potrošnja električne energije u vatima kada je TV uključen

godišnja potrošnja električne energije kada je TV uključen izražena u kWh

dijagonala vidljivog zaslona u inčima i centimetrima

kod TV prijemnika sa lako vidljivim prekidačem koji isključuje TV odnosno stavlja ga u "standby" kada je stanje potrošnje energije ispod 0,01 W postavljenim u položaj isključenja, može se dodati simbol

Ikone na oznaci koje potrošači najmanje razumiju – televizijski prijemnici

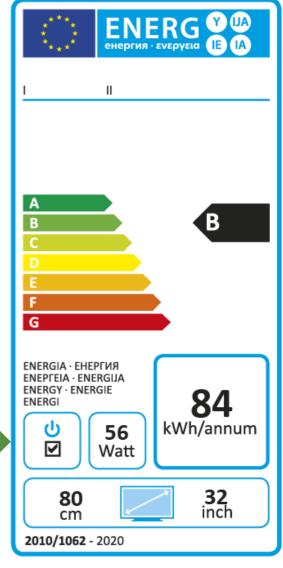
Dostupan prekidač za isključivanje

Potrošnja energije kada je uređaj uključen

Godišnja potrošnja energije

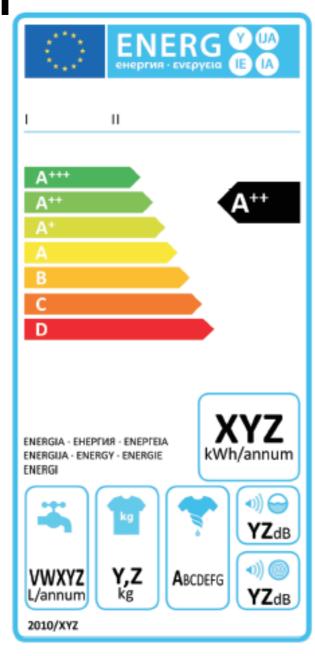

Ikone na oznaci za Perilicu rublja

- ime dobavljača ili zaštitni znak
- dobavljačeva identifikacijska oznaka modela

razred energetske učinkovitosti

godišnja potrošnja energije izražena u kWh (kWh/god)

godišnja potrošnja vode izražena u litrama (l/god)

nazivni kapacitet izražen u kg, za standardni program pranja pamuka na 60 °C pri punom kapacitetu punjenja

razred učinkovitosti centrifugiranja (A- najviša učinkovitost,...., G-najniža učinkovitost)

emisija buke izražena u dB pri punom kapacitetu punjenja

lkone na oznaci koje potrošači najmanje razumiju – perilice rublja

Godišnja potrošnja vode u litrama (220 ciklusa, kombinacija programa pranja)

Razred učinkovitosti centrifugiranja

Godišnja potrošnja električne energije (220 ciklusa, kombinacija programa pranja)

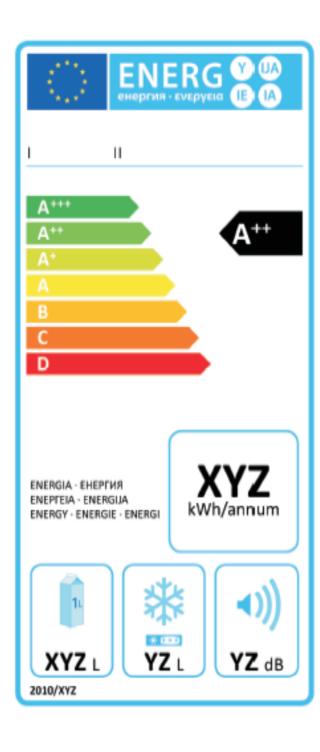

Ikone na oznaci za hladnjake, zamrzivače i kombinacije

- ime dobavljača ili zaštitni znak
- dobavljačeva identifikacijska oznaka modela

razred energetske učinkovitosti

godišnja potrošnja energije izražena u kWh (kWh/god)

zbroj korisnih zapremina svih odjeljaka bez zvjezdice (tj. radne temperature > -6°C)

zbroj korisnih zapremina svih odjeljaka za čuvanje zamrznute hrane označene zvjezdicom (tj. radne temperature ≤ -6°C)

emisija buke izražena u dB

lkone na oznaci koje potrošači najmanje razumiju – rashladni uređaji

Godišnja potrošnja energije, temeljena na standardnim rezultatima testiranja u 24 sata

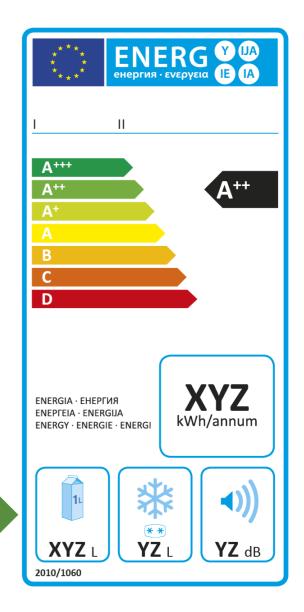
Emisija buke u decibelima

Ukupna zapremina svih odjeljaka za smrznutu hranu

Ukupna zapremina svih odjeljaka bez odjeljaka za zamrzavanje

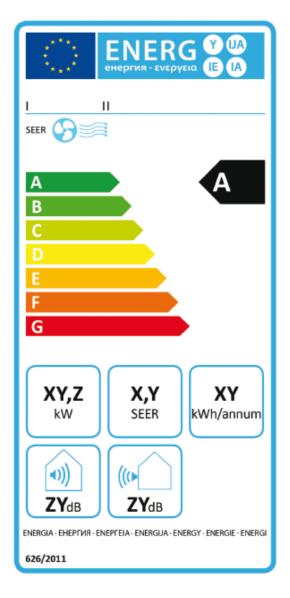

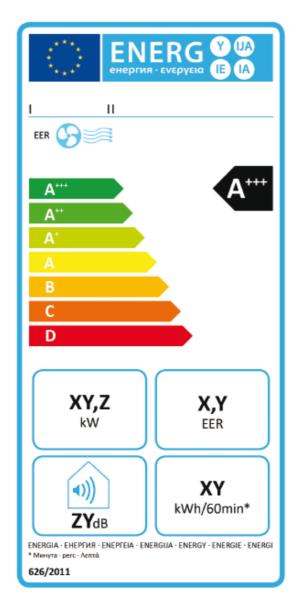

Razvoj energetske oznake za klima uređaje

2019.

2019.

Ikone na oznaci za klima uređaje

razina buke za unutarnju jedinicu izražena u dB

razina buke za vanjsku jedinicu izražena u dB

Toplinski množitelj ili faktor grijanja

Toplinski množitelj ili faktor hlađenja

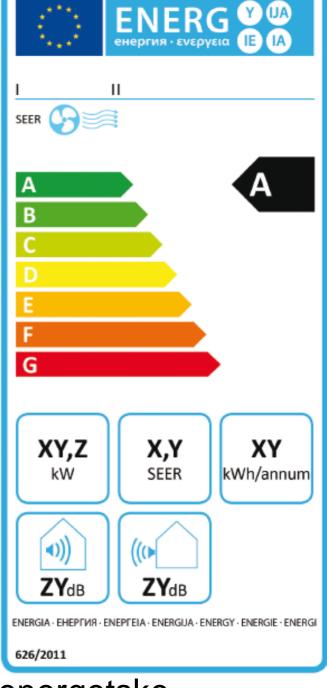
Godišnja potrošnja energije u kWh /god.

Kapacitet u kW

Omjer sezonske energetske učinkovitosti

Ispitivanje kućanskih uređaja

- Provjera deklariranih oznaka propisanih Direktivom
- Ispitivanja se obavljaju u akreditiranim laboratorijima (Danska, Švedska, Njemačka i Engleska)
- Uspostava nacionalnih laboratorija uz potporu državne vlasti
- Svakih četiri godine šalje se izvještaj EU komisiji o aktivnostima

Rezlutati ispitivanja u Švedskoj – dobra praksa

- •101 rashladni uređaji, 15 ih je odstupalo više od dopuštenog (14,9%)
- •19 pećnica, 2 odstupaju više od dopuštenog (10,5%)
- •28 perilice posuđa, 13 odstupa više od dopuštenog (46,4%)
- •48 strojeva za pranje rublja, 20 odstupa više od dopuštenog (41,7%)
- •14 sušilica rublja, 2 odstupaju više od dopuštenog (14,3%)

Pravilno označavanje uređaja u trgovini

- Ispravno postavljanje su one energetske oznake koje su postavljene na jasno vidljivom mjestu (vanjskom dijelu sa prednje strane ili na vrhu kućanskog uređaja)
- Prisustvo oznaka na uređajima u EU trgovinama vrlo je visoko
- Posjet trgovinama u sklopu Come On Labels projekta

Pravilno postavljene eneretske oznke

Istraživanje pravilno označenih uređaja na tržištu

I. posjet trgovinama 2. 2012. godine

■ II. posjet trgovinama 10. 2012. godine

■ III. posjet trgovinama 2. 2013. godine

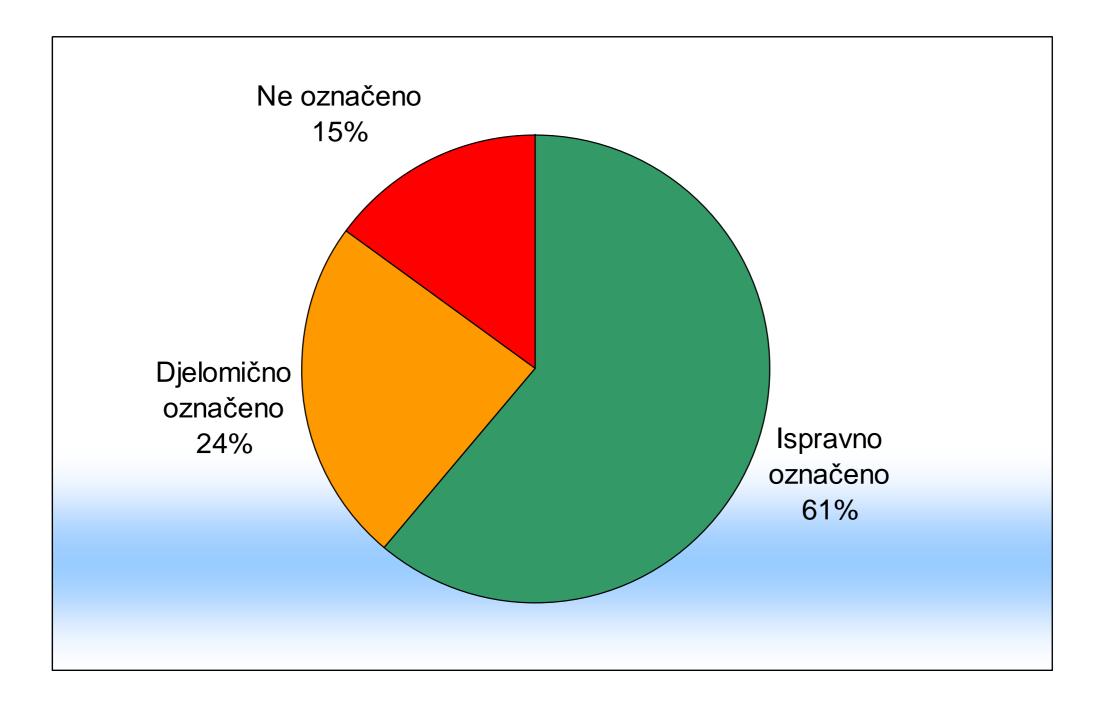

Rezultati prvog posjeta trgovinama u Hrvatskoj

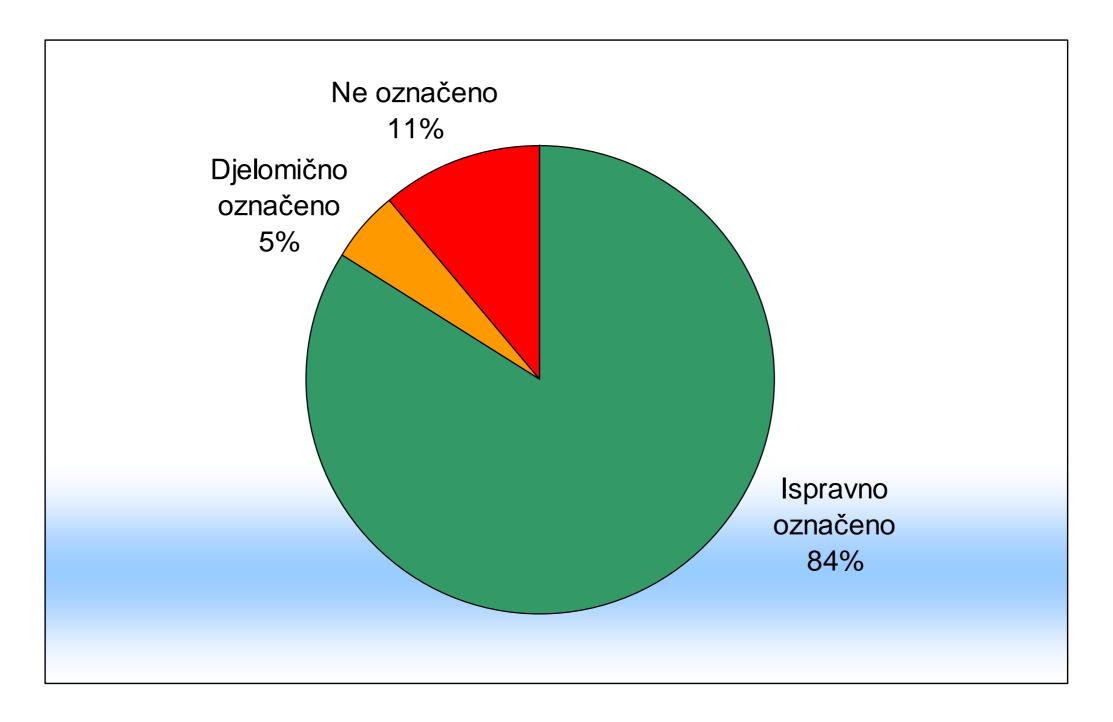

Rezultati prvog posjeta trgovinama u Portugalu

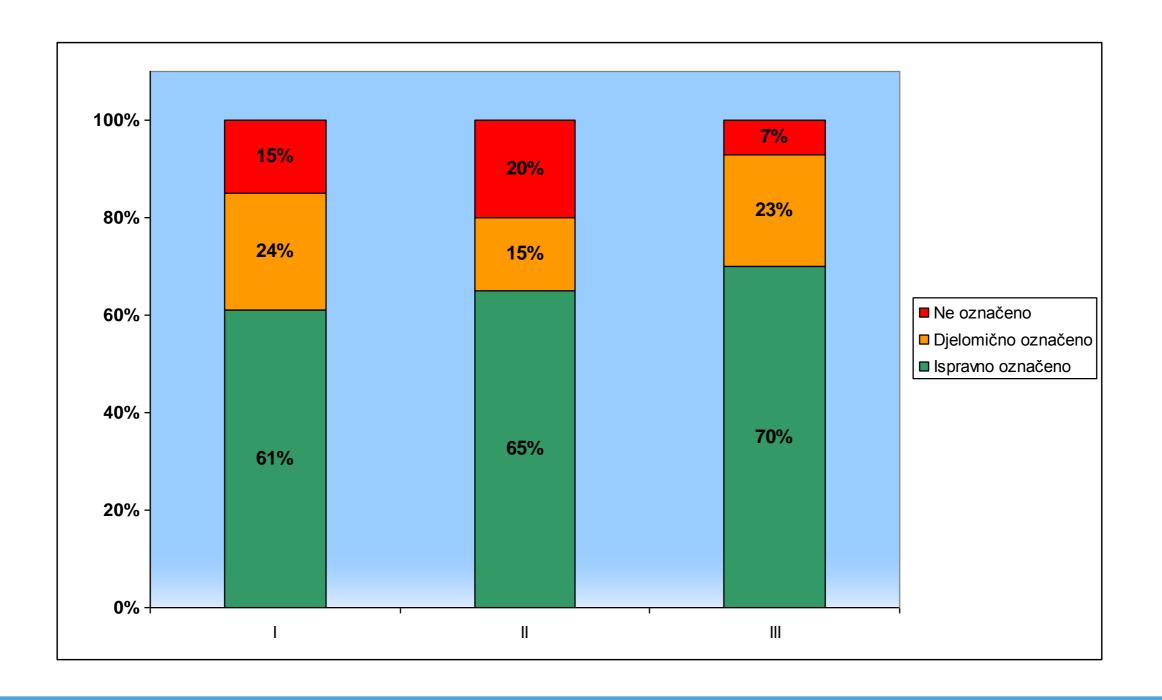

Rezultati posjeta trgovinama u Hrvatskoj

Primjeri nepravilno označenih uređaja

(Prikazane slike su uzete od partnera projekta Come On Labels od 2/2012 u trgovinama iz EU)

Napomena: Energetske oznake moraju biti proizvedene na način da ne oštećuju uređaj i ne ostavljaju tragove

Bez ikakvih oznaka

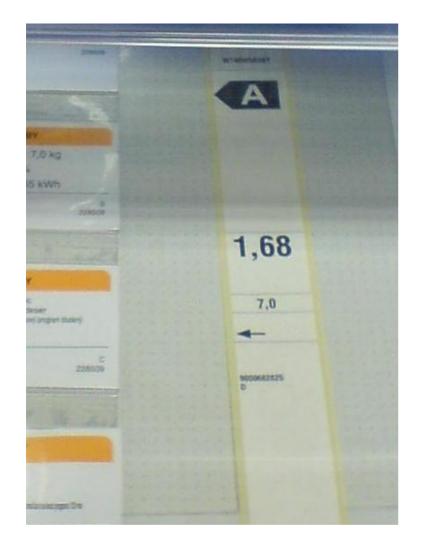

Samo trake starih oznaka

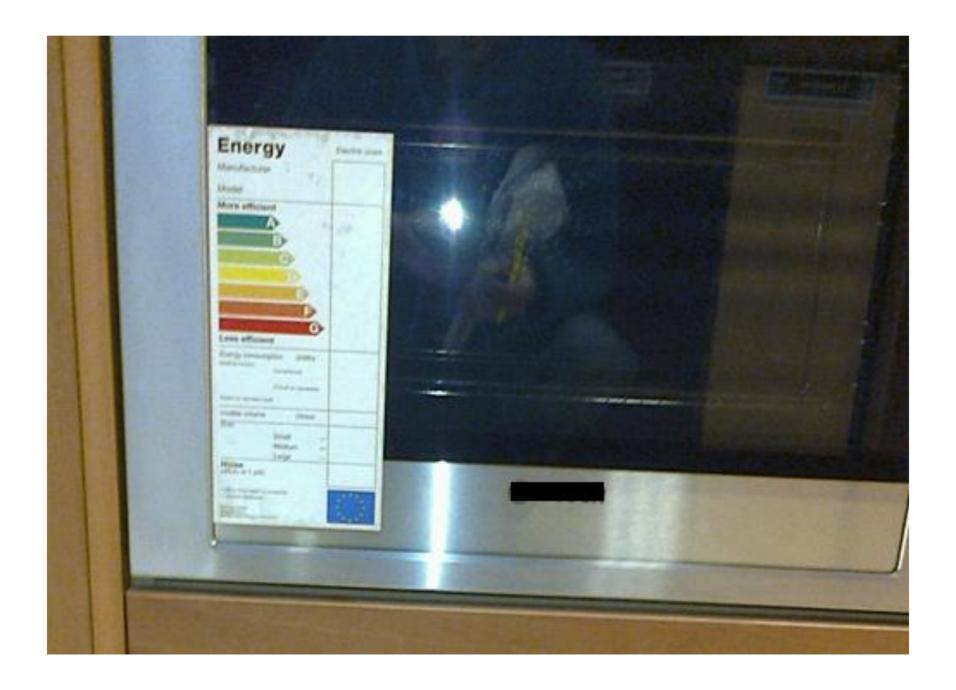

Nedostaje traka s podacima

Dvije različite trake s podacima

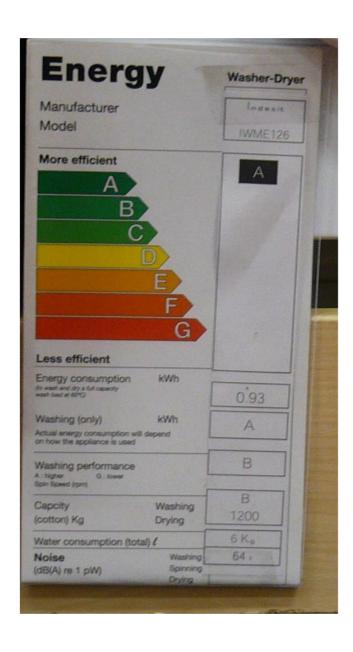

Oznake vlastite izrade...

Trgovci su dužni koristiti oznake koje daje dobavljač!

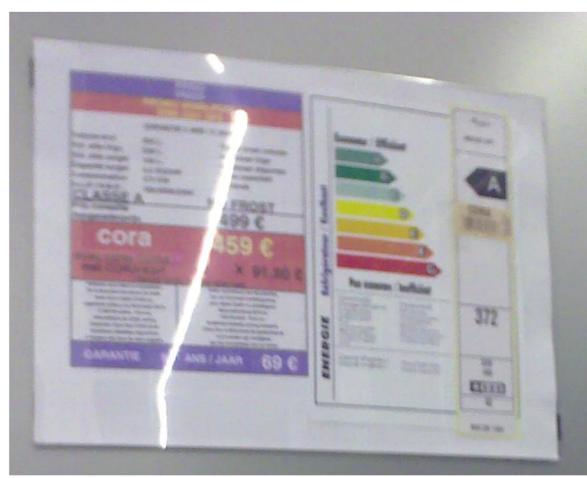

U maloprodaji se ne smiju koristiti oznake kućne izrade

Trgovci su dužni koristiti oznake koje daje dobavljač!

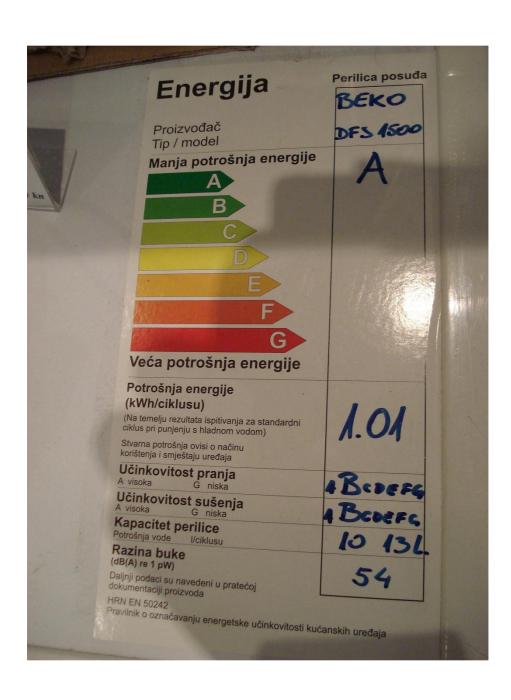

Oznake vlastite izrade prodavača

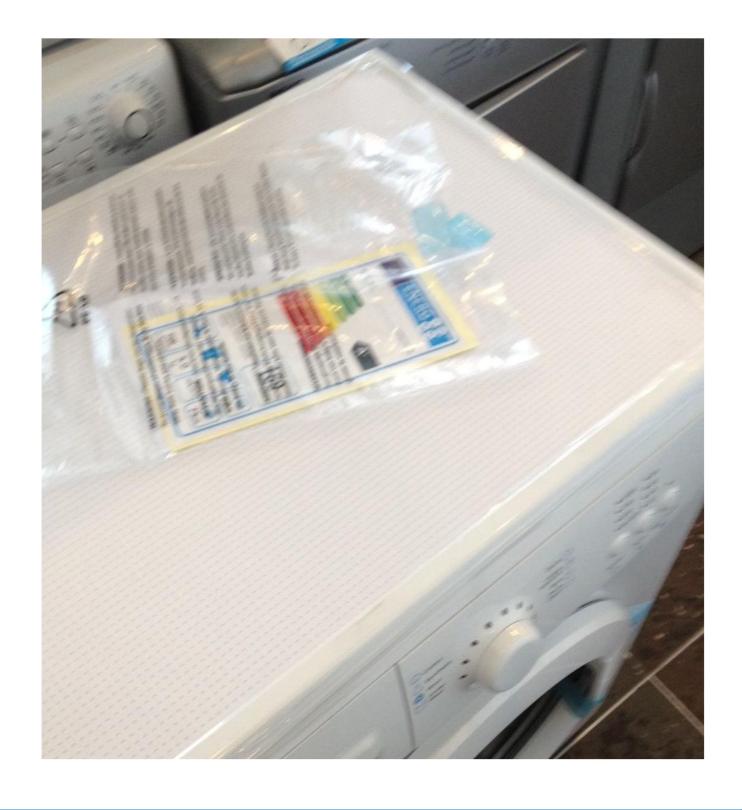

Oznake moraju biti postavljene na vidljivom mjestu, na vrhu proizvoda ili s prednje strane

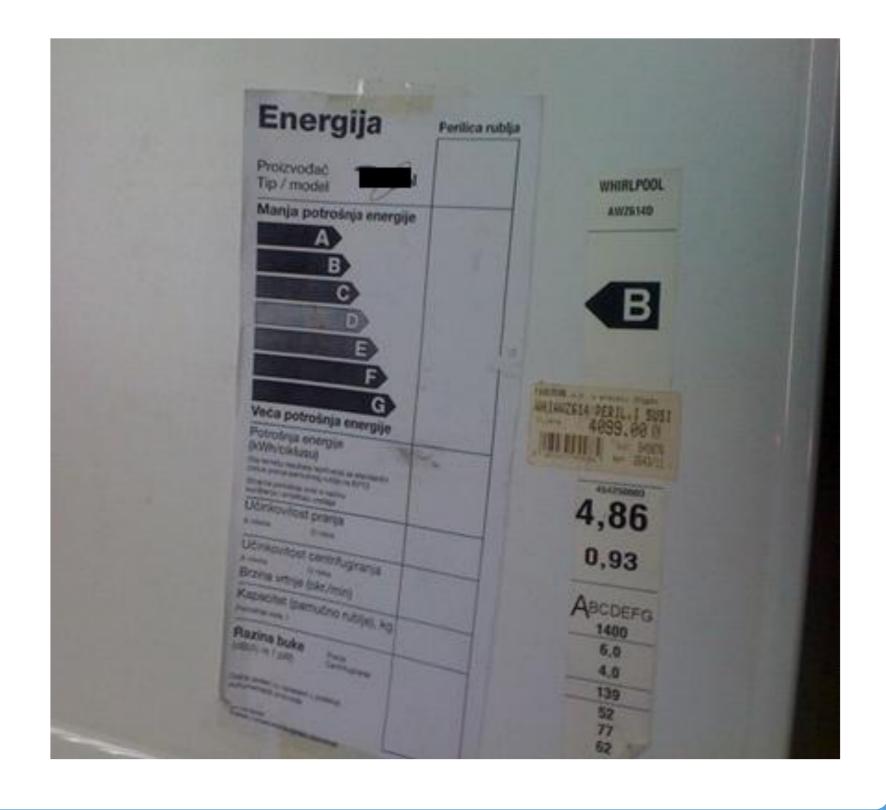

Crnobijela kopija izrađena u trgovini

Izvana nova, iznutra stara oznaka

Energetsku oznaku prekrivaju druge informacije

Pogrešno mjesto

Skrivena oznaka

Potpuno skrivena oznaka (pogrešno mjesto)

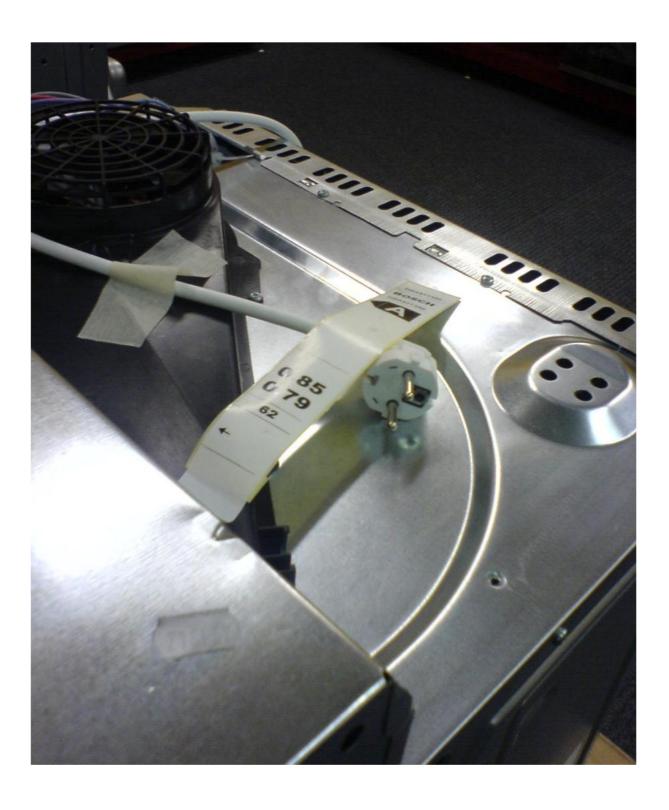

Pogrešno mjesto – samo traka s podacima

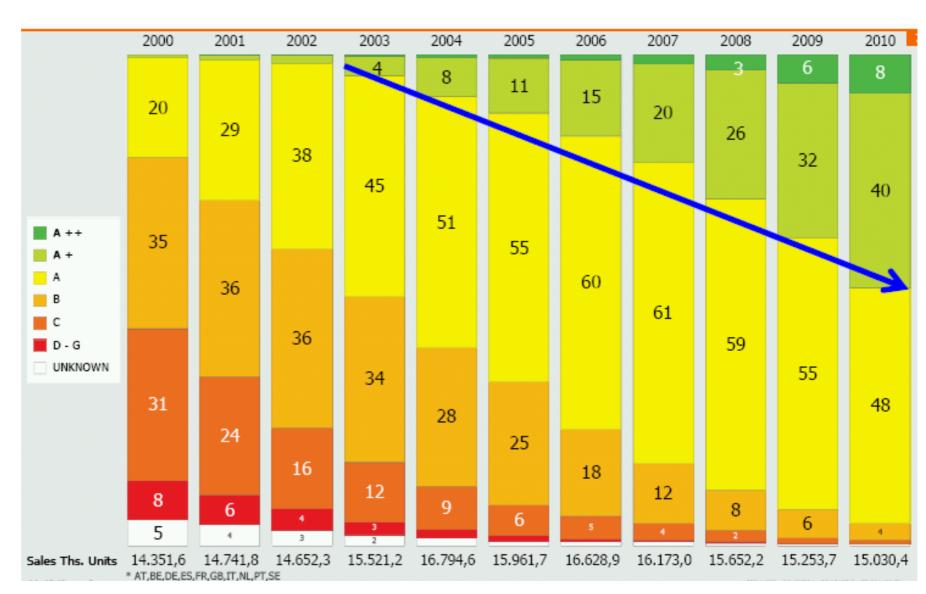

Poboljšana učinkovitost uređaja po godinama (rashladni uređaji, 10 EU

zemalja)

Izvor: GfK

Koje energetske razrede možete pronaći na tržištu?

Utjecaj Eko-dizajn zakonodavstva.

Razred A je minimum za:

- Hladnjake, zamrzivače i njihove kombinacije* (od 7/2012 samo A+)
- Perilice rublja (od 12/2013 samo A+)
- Perilice posuđa (za 60 cm od 12/2013 samo A+)

* Osim apsorpcijske chiller (rashladne) tehnologije koja troši više energije

Nova oznaka će se koristiti za: Sušilice rublja (od 5/2013) Kućnu rasvjetu (od 9/2013)

Proizvodi sa "novim" oznakama koji su u pripremi: Električni grijači vode, peći i kotlove

Zamjena starih uređaja

Postoji oko 188 milijuna velikih uređaja koji se koriste u domovima diljem Europe starijih od 10 godina.

Potrošnja vode i energije takvih uređaja je nepotrebno visoka. Današnji najmoderniji hladnjaci, primjerice, trebaju 70 % manje energije nego prosječan hladnjak prije 10 godina.

Izvor: CECED, Ökolnstitute:

http://www.ceced.org/IFEDE//easnet.dll/ExecReq/WPShowItem?eas:dat_im=010149

Subvencije za zamjenu starih uređaja

- U EU osiguravaju se određana sredstva i potiče kupnju energetski učinkovitijih uređaja te se brine za pravilno zbrinjavanje starih uređaja.
- Njemačka subvencionira kupnju A+++ uređaja povratom 25% iznosa, a proizvođači daju još dodatnih 20%
- Potrugal čak osigurava sredstva od 50% iznosa, te su određenu količinu energetski učinkovitih rasvjetnih tijela dijelili potpuno besplatno građanima. U Grčkoj taj iznos iznosi 35%.
- Engleska ima dva modela poticanja na kupnju energetski učinkovitijih uređaja - popust pri kupnji ili povrat dijela iznosa (kupac sam odabire opciju koja mu je isplativija)

- Malta daje 20% povrat iznosa od cijene te su u ovoj zemlji i proizvođači dobili sredstva za razvoj štedljivih uređaja.
- Nizozemska ima fiksne iznose koje građani dobiju za kupnju energetski učinkovitijih uređaja tako ukoliko kupite A+++ sušilicu rublja dobit će te povrat od 250€.
- U Poljskoj i USA postoje beskamatni mikro krediti koji su namjenjeni samo za kupnju energetski učinkovitijih uređaja
- S ekološkog stajališta, razumno je zamijeniti staru opremu novim uređajem, čak i uzimanje u obzir zahtjeva za proizvodnjom i reciklažom.

Korištenjem energetski učinkovitijih uređaja

■ Moguća ušteda potrošnje energije od 30% do 70% godišnje

Ukoliko u svom domu imate kombinirani hladnjak sa ledenicom star cca 10 god. a njegova prosječna godišnja potrošnja iznosi 900kWh/god., zamjenite li ga novim A+++ uređajem čija je prosječna potrošnja 305kWh/god, uštedjet ćete na potrošnji električne energijenotprilike 500-600 kn/god.

Ukoliko kupite kobinirani hladnjak razreda A+++ umjesto A+ razlika u cijeni je cca 1100kn dok je razlika u godišnjoj potrošnji cca 136kWh uzevši u obzir rast cijena energenata i predviđeni rok korištenja uređaja cca 10 godina povrat investicije iznosit će manje od 5 godina.

Korištenjem energetski učinkovitijih uređaja

- Zaštita okoliša (smanjenje emisije CO₂)
- Istraživanje tržišta pokazuje da su potrošači spremni platiti znatno veći iznos za proizvod koji očito ima veću energetsku učinkovitost od drugog.

Zaključak

- Osiguranje ispravnog označavanja proizvoda je u najboljem interesu krajnjeg kupca
- Postaviti oznake na vidljivo mjesto proizvoda, na vrh ili na prednju stranu
- Educiranjem i informiranjem kupaca o energetski označenim proizvodima, možemo povećati energetsku efikasnost našeg doma!

Preporuka od:

Europska Komisija:

■ "Potreba za energijom u kućanstvu iznosi 25 % od ukupnih potreba za energijom u EU. Struja korištena za uređaje u kućanstvu pokazuje najveći porast. Energetsko označavanje kućanskih uređaja je vrlo vidljivo potrošaču, te mu je namjera povećati svijest potrošača o stvarnoj potrošnji energije kućanskih uređaja kroz vidljive i jasne oznake na prodajnom mjestu."

http://ec.europa.eu/energy/efficiency/labelling/labelling_en.htm

Preporuka od:

Europsko vijeće za energetski učinkovito gospodarstvo, eceee, neprofitna i neovisna organizacija:

Energetsko označavanje proizvoda donosi jasne prednosti krajnjim kupcima uštedom u obiteljski budžetima.

www.eceee.org

Kontakti i dodatne informacije

Projekt

Come On Labels

Sadrži informacije o:

- Europskom zakonodavstvu vezanom za označavanje proizvoda
- Pravilnom prikazu oznaka u trgovinama
- Potvrda testiranja proizvoda
- Marketinške aktivnosti za potrošače
- Ranija i bolja zamjena starih uređaja

www.come-on-labels.eu

U suradnji sa:

Projekt "Come On Labels"

Grad Zadar UO za graditeljstvo i zaštitu okoliša Narodni trg 1, 23 000 Zadar

Intelligent Energy Europe

United Nations Development Programme Croatia Put Murvice bb 23 000 Zadar

Republika Hrvatska Ministarstvo gospodarstva

Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost Ksaver 208, 10000 Zagreb

ELMA KURTALJ d.o.o. Ivana Matetića Ronjgova 117, 10000 Zagreb

